

ግረንፈል ታወር መርመራ ምዕራፍ 2 ጸብጻብ መልሲ መንግስት፣ ዓመታዊ ጸብጻብ 2026

25 የካቲት 2026

ትክክል

ግረንፈል ታወር መርመራ ምዕራፍ 2 ጸብጻብ መልሲ መንግስት፣ ዓመታዊ ጸብጻብ 2026	1
መቼትም ሚኒስትራት	2
ፈጻሚ ጽሑፍ	3
ተዛመድቲ ምልክታቸውን ሰነዳትን ጎኒ ጎኒ እዚ ጸብጻብ ይሕተሙ ኣለዉ።.....	6

መቼድም ሚኒስትራት

ብዕለት 14 ሰነ 2017 ኣብ ግረንፊል ታወር ዘጋጠመ ባርዕ ሓዊ 72 ክቡራት ህይወት ከምዝቐተለ ተገሊጹ። ንዝመጽእ ዓመታት ንስድራቤታት፡ ንሓደ ሕብረተሰብን ሃገርናን ምልክት ክገብር እዩ። ትብዓትን ጽንዓትን ናይቶም ሓዘንተኛታትን ካብ ሞት ዝደሓኑን ሰፊሕ ማሕበረሰብ ሰሜን ኬንሲ ንግተንን ንብዙሓት ሰባት ምልዕዓል ልቢ ይቕጽል ኣሎ።

ነዚ ትራጀዲ ክፍጸም ዘፍቀደ ውድቀት መንግስታዊ ኣካላት፡ ኢንዱስትሪን ተቐጻጻርትን ፈጻሙ ክኸውን ከምዘይነበሮ ብቐጻሊ ኣብ ግምት ከነእቱ ይግባእ። እቲ ትራጀዲ ክከላኸል ዝኸእል እዩ ነይሩ፤ ክከላኸል እውን ነይሮዎ። ነቲ ዝሓለፈ ክንቅይሮ ዘይንኸእል እኪ እንተኾንና፡ ትምህርቱ ግን ብቕንዕና ክንገጥሞ፡ ብወሳኒ መንግሥቲ ክንዋሳእ፡ ከምዚ ዝኣመሰለ ዓሚቕ ውድቀት ፈጻሙ ክድገም ከምዘይክእል ክንሰርሕ ንኸእል ኢና።

መንግስቲ ንኹሉ እቲ መርመራ ግምቢ ግረንፊል ዝሃበ ለበዋታት ተቐቢልዎ'ኪ እንተኾነ፡ ንሕና'ውን ዝሰፍሐ ቃል ኣቲና ኢና፡ ነበርቲ ዝጠልብዎን ዝግብኡምን ውሁድን ናይ ነዊሕ ግዜ ጽገናታት ንምቕራብ - ምእንቲ ኣብ መላእ ሃገርና ዝርከቡ ሰባት፡ ብፍላይ ድማ ተኸረይቲ ማሕበራዊ ኣባይቲ፡ ከም ቀጥታዊ ውርሻ ናይቲ ትራጀዲ ግረንፊል፡ ኣብ ውሑስን ዝሓሸን ኣባይቲ ክነብሩ። ንሰባት ቀዳምነት ብምሃብ፡ ሓለዋታት ብምሕያል፡ ከምኡ'ውን እቶም ሓላፍነት ዲዛይን፣ ምህናጽን ምምሕዳርን ህንጻታት ዘለዎም ዝለዓለ ደረጃ ከምዘማልኡ ብምርግጋጽ ምትእምማን ዳግማይ ክንሃንጽ ኢና።

እዚ ድሕሪ መርመራ ግምቢ ግረንፊል ዝወጽእ ናይ መጀመርታ ዓመታዊ ጸብጻብ፡ ነቲ ዝገበርናዮ ምዕባላታት የቐምጥ፡ ዝሓየለ ምክትታል፤ ኣብ ሪፎርም ፍርያት ህንፀት ዝተረኸበ ምዕባላታት፤ ዝያዳ ንጹር መምርሒ፤ ዝለዓለ ደረጃ ሞያዊ ደረጃ፤ ዝተመሓየሸ ምትግባር፤ ዝቐልጠፈ ምእራም፤ ከምኡ'ውን ንህጹጽ ኩነታት ዝሓሸ ምድላው ምግባር።

ካብዚ ንላዕሊ ግን ክግበር ኣለዎ። ገለ ጽገናታት ሕጊ ምሕንጻጽ ዝሓትት፤ ካልኣት ድማ ቀጻሊ ባህላዊ ለውጢ የድልዮም። ንኸልቲኡ ንምግባር ቃል ኣቲና ኣለና። ንኮሚሽን ዝኸረን ሕብረተሰብን ነባሪ ዝኸሪ ኣብ ዝውጥኡሉ ዘለዉ እዋን ንምድጋፍ ብቐረብ ንሰርሕ ኣለና። ኣብ ዝቕጽሉ ሰሙናት ኣብቲ መንግሥቲ ኣገዳሲ ስጉምቲ ክወስዱ እዮም፤ ምክንያቱ ነቲ መዘከርታ ንምምዋል ሕጋዊ ስልጣን ዝህበና ሕጊ ክንሕግግ ኢና።

ሰባት ኣብ ገዝኡም ውሑሳት ክኾኑ፡ ከምኡ'ውን ውሕስነት ክስምዖም፡ ከምኡ'ውን እቲ ኣብ ዝሓለፈ እዋን ነቲ ንድሕነት ዘዳኸመ ውድቀት ዳግማይ ከጋጥም ከምዘይክእል ምርግጋጽ ሓላፍነትና እዩ። ነቲ ዕማም ዘለና ተወፋይነት ኣይክንቀጥቀጥን እዩ።

እቲ Rt Hon Steve Reed ኣባል ባይቶ OBE

ጸሓፊ ጉዳያት ወጻኢ ኣባይቲ፡ ማሕበረሰባትን ምምሕዳር ከባቢን።

ፈጻሚ ጽሑፍ

1. ትራጀዲ ግረንፈል ታወር ፈጻሚ ክፍጽም ዘይነበሮ ፍጻሜ እዩ ነይሩ፣ ብሰንኪ እቲ ባርዕ ህይወት 72 ንጹሃት ሰባት ጠፊኡ፣ ኣብቲ ውሑስ ክስምዖም ዝግብኦምን ክኸውን ዝግብኦምን ቦታ።
2. መንግስቲ ን2ይ ምዕራፍ መርመራ ግረንፈል ታወር ምላሽ ካብ ዝህብ ዓመት ሓሊፉ ኣሎ፣ እዚ መዓልቲ እዚ ዓሚቕን ዘሕዝንን ተዘክሮታት ናይቶም ቦቲ ትራጀዲ ኣዝዮም ዝተሃስዩ ሰባት ዳግማይ ዝቐልቀለ እዩ።
3. ማሕበረሰባት ግረንፈል ታወር፣ ላንካስተር ዌስት ኢስተትን ኖርዝ ኬንሲንግተንን ለውጢ ክመጽእ ንምርኣይ ኣብ ዝገብርዎ ተወፋይነት ዘይንቕነቕ ኮይኑ ይቕጽል ኣሎ፣ እዚ መንግስቲ'ዚ ድማ ትርጉም ዘለዎን ነባሪን ጽገና ንምትግባር ተወፋይነት ኣለዎ።
4. ኣብ ምዕራፍ 2 ናይቲ መርመራ ሰር ማርቲን ሙር-ቢክን ጉጅልኡን ዝሰርሕዎ ስራሕ 58 ለበዎታት ክቐርቡ ገይሩ። መንግስትን ካልኣት ሓላፍነት ዝስከሙ ትካላትን ነዚ ኩሉ ለበዎታት ተቐቢሎምዎ።
5. መንግስቲ ነቲ መርመራ ኣብ ዝሃበ መልሲ፣ ነዚኣም ንምትግባር መደባት ኣቐሚጡ፣ ገለ ለበዎታት ሓድሽ ሕጊ ክጸድቑ ስለዝጠልብ እንተወሓደ ኣርባዕተ ዓመት ከምዝወስድ ኣመልኪቱ። ኣብ ኩሉ ለበዎታት ስራሕ ይካየድ ኣሎ፣ ኣብቲ ግዜ እቲ ንክንዛዝሞ ድማ ኣብ መስመርና ንርከብ።
6. ካብ 25 ለካቲት 2026 ጀሚሩ መንግስቲ ብዛዕባ ኣተገባብራ፣ ምዝዛምን ወግዓዊ ምጥያስን 12 ለበዎታት ጸብጸብ ኣቐረቡ ኣሎ፣ እዚ ድማ ክልተ ካብቶም ዝተረፉ ናይ ምዕራፍ 1 ለበዎታት ሓዊሱ እዩ። 70% ካብ ለበዎታት ኣብ መወዳእታ 2026 ክዕጹ ትጽቢት ኣሎና።

ዛዕባ	ብዝሒ ለበዎታት	ኣብ መስርሕ ዝርከብ	ዝተፈጸመ
ኢንዱስትሪ ህንጻ	28	24	4
ኣገልግሎት መጥፋእቲ ሓዊን ህይወት ኣድሕንን።	13	9	4
ግብረመልሲን ሕውዬትን	14	14	0
ተቓላዕቲ ሰባትን ምዕራፍ 1 ለበዎታትን	6	2	4
ጠቅላላ	61	49	12

7. ጸብጸባት ምዕባለ ኣብ ወርሒ ግንቦት፣ መስከረምን ታሕሳስን 2025 ተሓቲሞም፣ ነፍሲ ወከፍ ለበዎ ንምስጓም ዝካየድ ዘሎ ስራሕን ኣብ ሰፊሕ ጽገና ዝረኣዩ ቁልፊ ምዕባለታትን ብዝርዝር ዝገልጽ እዩ።

8. እዚ ዝስዕብ ዓመታዊ ጸብጻብ፡ ጎኒ ጎኒ ንቕድሚትን ኪኖኡን ዝኸውን ምዕራፋትን መደባትን ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ዝተኸየደ ስራሕ ዝርዝር ጸብጻብ የቐምጥ። ነበርቲ ንምክልኻልን ህንጻታት ውሑስ ምኪኖም ንምርግጋጽን ነቲ ዝተሃንጸ ሃዋህው ዝፈጥሩ ስርዓታትን ኣሰራርሓታትን ንምሕያል ዝከየድ ዘሎ ስራሕ ዘንጸባርቑ እዩ። እቲ ጸብጻብ ምስቲ መንግስቲ ኣብ ለካቲት 2025 ዝሃቦ መልሲ ዝሰማማዕ ቴማዊ ምዕራፋት ዝተኸፋፈለ ኮይኑ፡ እቲ ተወሳኺ ሓበሬታ ብዛዕባ እቲ ኣንጻር ነፍሲ ወከፍ ውልቃዊ ለበዋ ዝተገብረ ምዕባላታት ዝምልከት ሓድሽ ሓበሬታ ምስ ናይቶም ክፉታት ዝኾኑ ለበዋታት ናይ ምብጻሕ ግዜ ዝሓዘ እዩ።

9. ኣብ 2025 ዝተራእየ ቁልፊ ለውጥን ምዕባላታትን፤

10. ምሕያል ስርዓት ድሕንነት ህንጻን ባርዕ ሓዊን። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ናብ ዝያዳ ውሑድን ተሓታትነትን ዘለዎ ቁጽጽራዊ ቅርጺ ንምምጻእ ርኡይ ምዕባላታት ኣመዝጊብና ኢና። ሕጂ ንናይ ህንጻታት ድሕንነት፣ ድሕንነት ባርዕን ህጹጽ ምላሽ ምሃብን ተግባራት ኣብ ትሕቲ ሓይ ክፍላዊ መሪሕነት ኣእቲናዮ ኣለና፤ እዚ ድማ ዝያዳ ቅኑስ ምክትታል ሓደጋን ዝያዳ ዝተዋደደ ኣገባብ ምቁጽጻርን ምትግባርን ኣኽኢልናዮ ኣለና። ብዕለት 27 ጥሪ 2026፡ ተቐጻጻሪ ድሕንነት ህንጻ (BSR) ከም ናይ ገዛእ ርእሱ ሕጋዊ ኣካል ተመስሪቱ፡ ካብ ፈጻሚ ስራሕ ጥዕናን ድሕንነትን ናብ ሓይ ኣብ ትሕቲ ሚኒስትሪ ኣባይቲ፡ ማሕበረሰባትን ከባብያዊ ምምሕዳርን ዝርከብ ኣካል ተሰጋጊሩ፡ እዚ ድማ ኣብ መንገዲ ናብ ሓይ ንኹሉ ዘጣመረ ተቐጻጻሪ ህንጻ ምኪን ዝብል ሓይ ስጉምቲ ንቅድሚት እዩ። BSR ኣብ መላእ ዝተሃንጸ ከባቢ ኣብ ባህልን ደረጃታትን ምምሕያሽ ኣካይዱ እዩ፤ ሕጂ ድማ መንግስቲ እቲ ዝለዓለ ሓደጋ ዘለዎ ስርዓት ህንጻት ብተመጣጠንን ኣድማዕን መንገዲ ንክሰርሕ ተወሳኺ ስጉምትታት ይወስድ ኣሎ። ጎኒ ጎኒ'ዚ ስጉምቲ፡ ቁጽጻር ህንጻ ኣብ ስራሓት ቴሌኮሙኒኬሽን ምትግባር ዝምልከት ምምክኻር ተጀሚሩ፡ እቶም እማመታት ኣብ ልዕሊ እቲ ስርዓት ጻቕጢ ንምፍዋስ፡ ቅኑሳትን ንምምሕያሽ፡ ከምኡ'ውን ክእለት BSR ኣብቲ ኣዝዩ ዝተሓለለኹን ዝለዓለ ሓደጋ ዘለዎን ስራሕ ዝዓለመ ምኪን ንምርግጋጽ ክሕግዙ እዮም። እዚ ለውጥታት'ዚ፡ መንግስቲ መምርሕን ፍልጠትን ኣብቶም ኣዝዮም ዘድልዮም መዳያት ዕላማ ዝገበረ ምኪን ንምርግጋጽ ዘለዎ ተወፋይነት ዘንጸባርቑ ኮይኖም፡ ከምኡ እናገበረ ድማ ተቐጻጻሪ ኣካልን ዓቕሚ ኢንዱስትሪን ኣብ ሓይ ንምምጻእ እዩ።

11. ብንጹር ሕግታትን ትጽቢታትን ስርዓት-ዓቕን ጽገና ምምራሕ። ውሑስ ዲዛይን፣ ህንጻትን ምሕደራን ህንጻታት ዝድግፉ ሕግታት ምጥንኻር ቀደልና ኣለና። ናይ ሎሚ ዓመት ስራሕና ትጽቢታት ንጹር ምግባርን ብመርማሪ ዝተለለዩ ክፍተታት ኣብ ምፍታሕን ዘተኮረ ኮይኑ፡ ኣብ ዝቕጽል ምዕራፍ ኣተገባብራ ብናህሪ ክንስጉም ክንክእል ኢና። እዚ ድማ ጎኒ ጎኒ እዚ ጸብጻብ ዝተሓትመ ጸዕዳ ወረቐት ጽገና ፍርያት ህንጻ ዘጠቓልል ኮይኑ፡ ፍርያት ብግቡእ ክፍተኑ፡ መረጋገጺ ክወሃቦምን ኣብ ጥቕሚ ክውዕሉን ዝዓለመ፡ ክትትል ንምሕያልን ክፍተታት ቁጽጻር ንምዕጻውን ኩለመዳያዊ ለውጢ ዝእምት እዩ። ናህሪ ጽገና ፍርያት ህንጻ ንምንቅስቓስ፡ ምስቲ ጸዕዳ ወረቐት ጎኒ ጎኒ፡ ዘይተመሓደሩ ፍርያት ናብ ቁጽጻራዊ ስርዓት ንምእታው ሓፈሻዊ ድሕንነት ዝምልከት ጠለብ ዝምልከት ምክክር ንሕትም ኣለና። ኣብ መወዳእታ እዚ ዓመት ካልኣዊ ሕጊ ከነቕርብ ሓሲብና ኣለና። ብተወሳኺ ኣብ መሰረታዊ ዳግመ ግምት ሕጋዊ መምርሒ ድሕንነት ህንጻታት ስራሕቲ ይቕጽል ኣሎ። ቢኤስኣር ነቲ ዳግመ ግምት ምቕራጽ ጀሚሩ፤ ምስቲ ዓውዲ ብሰፊሑ ተዋፊሩ፤ ኣብ

ሐምሌ 2025 ድማ ነቲ ገምጋም ዝድግፍን ሓበሬታ ዝህብን ናይ ክኢላታት ፓነል ሞዚዙ። ኣብ ጽድቅ 2026 ግዝያዊ ጸብጻብ ክቐርብ ትጽቢት ይግበር።

12. ኣብ መላእ ዝተሃንጸ ሃዋህው ብቕዓትን ዓቕምን ምዕባይ። ኣብ ለካቲት 2025 ዝተኣተወ ቃል ኪዳን ስዒቡ፡ ኣብ መላእ ህንጻ፡ ምህንድስና ባርዕ ሓዊ፡ ምቁጽጻር ህንጻን ገምጋም ሓደጋ ባርዕን ሞያዊ ደረጃታት ንምምሕያሽ ርኡይ ስጉምታታት ወሲድና ኣለና። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት፡ ሓደስቲ ኣካላት ቴክኒካዊ ምኽራ፡ ማዕቀፋት ብቕዓትን ብደረጃ ዓውዲ ጽምዶን፡ ነቲ መርማሪ ዝጠልቦ ዝሓየለን ዝያዳ ቅኑዕን ሞያዊ ባህሊ ኣብ ቦትኡ ከቐምጡ ጀሚሮም ኣለዉ። ጎኒ ጎኒ እዚ ድማ ዕላማ ዝገበረ ወፍሪ ኣብቶም ጠለብ ዝወሰኹሎም ወሰንቲ መዳያት ዓቕሚ ሓይሊ ስራሕ ንምስፋሕ ጀሚሩ ኣሎ። ኣብ ውሽጢ 2025፡ ልዕሊ 1,200 ሰብ ሞያ ኣብ መላእ ምህንድስና ባርዕ ሓዊ፡ ምቁጽጻር ህንጻን ህንጻትን ምስቲ ሓድሽ ማዕቀፋት ዝሰማማዕ እዋናዊ ስልጠና ብቕዓት ወዲኦም እዮም። ሕጂ ናይቲ ኣማኸሪ ፓነል መሃንድሳት መጥፋእቲ ሓዊ ዝሃቦ መግለጺ ብቕዓት ብ35 ላዕሊዎት ትካላት ትምህርቲ ተቐባልነት ረኺቡ ኣሎ። እዚ ድማ ንዝተመሓየሽ ናይ ዲግሪን CPDን መንገድታት ይሕብር። ናጻ ፓነል ቁጽጽር ህንጻ፡ ንለበዋታቱ ንምቕራጽ ልዕሊ 220 ዝቐረቡ መርትዖታት ገምጋሙ፡ ድሒሩ ኣብ 2026 ክቐርብ እዩ።

13. ተሓታትነት ምምሕያሽን ምትግባርን ምሕያልን። ደረጃታት ኣብ ዘይተማልኡሉ እዋን፡ እቶም ንሰባት ድሕነት ናይ ምሕላው ሓላፍነት ዘለዎም ሰባት ኣብ ምሕሳብ ኣብ ምርግጋጽ ኣተኩርና ኢና። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት መንግስቲ ሓደሽቲ መቆጻጸሪ መሰርሒታት ኣጠናኺሩ፤ ዓቕሚ ምትግባር ኣስፊሑ፤ ኣፈጻጸማ ንምክትታል ዝሕግዙ ዝተመሓየሹ ኣገባባት ኣቐሚጡ እዩ። እዚ ድማ ሓደጋታት ድሕነት ኣብ ዝቕጽለሉ ሓደስቲ መንገድታት ምትእትታው ምምስራትን ንናይ ውሽጢ ዓዲ ተቐጻጻርቲ ዝያዳ እዋናውን ውጽኢታውን ስጉምቲ ንኸወስዱ ምድጋፍን የጠቓልል። ኣብዚ ዝሓለፈ ዓመት፡ ተቐጻጻርቲ ውሽጢ ዓዲ፡ ምስቲ ዝሓለፈ ዓመት ክነጻጸር እንከሎ፡ ብ124% ዝያዳ ወግዓዊ ምልክታታት ኣውዲኦምን ብ140% ዝያዳ መርመራታት ኣካይዶምን። ሓባራዊ ተቐጻጻሪ ጉጅለ ንልዕሊ 110 ገምጋማት ህንጻታት ደገፉ፡ ሓደጋታት ዘይተፈትሑሉ 15 ናይ ምትግባር ስጉምታታት ኣምሪሑ። ኣሃዱ ምትግባር ምእራም ክሰብ መወዳእታ መጋቢት 2026 ምሉእ ሰራሕተኛታት ክህልዎ ምዃኑን እዚ ድማ ኣብቶም ዝለዓለ ሓደጋ ዘለዎም ህንጻታት ቀጥታዊ ምትእትታው ዘኸእል እዩ።

14. ነበርቲ ምድጋፍን ድምጻም ኣብ ማእከል ምቕማጥን። ካብ ለካቲት 2025 ጀሚሩ ቀንዲ ቀዳምነት ዝወሃቦ ስራሕ፡ መሰላት ነበርቲ ምሕያል፡ ግሉጽነት ምምሕያሽ፡ ከምኡ'ውን ስክፍታታት ብቕልጡፍን ብኣኸብሮትን ስጉምቲ ክውሰዱ ምግባር እዩ። ኣብ ዝሓለፈ 12 ኣዋርሕ፡ ኣብ ማሕበራዊ ኣባይቲ ኣብ ምቁጽጻር ተጠቀምቲ ጽገናታት ንቕድሚት ወሲድና፡ ንርእይቶ ነበርቲ ዝወሃቡ መስመራት ኣማዕቢልና፡ ስልጠናን ደገፍን ነበርቲ ኣስፊሕና፡ ከምኡ'ውን ምስቶም ብትራጀዲ ግረንፈል ታወር ዝተሃስዩ ሰባት ምዕያይና ቀጸልና፡ ዝተነብረ ተመኩሮ ንቕድሚት ንምምዕባል ፖሊሲ ሓበሬታ ከም ዝህብ ንምርግጋጽ። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ልዕሊ 4,500 ነበርቲ ብመንግስቲ ዝምወል መደባት ስልጠናን መሰላትን ሓበሬታ ክረኽቡ እንከለዉ፡ እቲ ዝተሰፍሐ ፓነል ነበርቲ ድማ ኣብ ልዕሊ 20 ውሳኔታት ፖሊሲ ብቐጥታ ኣበርክቶ ገይሩ፡ እዚ ድማ ኣገባባት ግሉጽነትን ምፍታሕ ጥርጣናትን ሓዊሱ እዩ። እቲ ንነገራት ቅኑዕ ግበር ዝብል ወፍሪ፡ ብገምጋም 1.8 ሚልዮን ተኸረይቲ በጺሑ፡ ኣብ ድሮ ደረጃ ጸብጻብ ጉዳያት ዝዕቀን ወሰኽ ኣርእዩ።

15. ምቅልጣፍ ምእራምን አብ ዝተጎድኡ ህንጻታት ንዝነብሩ ደገፍ ምምሕያሽን። ከቢድ ናይ ድሕነት ጉዳይ ዘለዎም ገዛውቲ ውሑስ ምዃኖም ምርግጋጽ ማእከላይ ትኹረት ስራሕና ኮይኑ ይቕጽል ኣሎ። አብ ዝሓለፈ ዓመት፡ ንመእረምታ ዝዕንቅፋ ነገራት ንምእላይ፡ ተሓታትነት ናይቶም ንዘይውሑስ ህንጻታት ሓላፍነት ዝስከሙ ሰባት ንምሕያል፡ ከምኡ'ውን ምድንጓዳዎት ወይ ዘይርገጽነት ዘጋጥሞም ነበርቲ ንምድጋፍ ስጉምታት ወሲድና ኢና። አብ መወዳእታ ታሕሳስ 2025፡ 2,168 ህንጻታት ስራሕቲ ምእራም ጀሚሮም ወይ ወዲኦም ነይሮም፡ ካብዚኦም እቶም 1,475 ምሉእ ብምሉእ ዝተዛዘሙ እዮም። ኣስራሕቲ ን93% ብውዕሊ ናቶም ዝሸፈኑ ህንጻታት ብመንገዲ ምእራም ወሲኖም አብ 41% ዝተረጋገጸ ጉድለት ዘለዎም ህንጻታት ስራሕ ጀሚሮም ወይ ወዲኦም እዮም። ስኬም ሴፍቲ ክላዲንግ ናይ ኩሎም ኣርባዕተ ደርቢ+ መዛግብቲ መረዳእታ ዳህሳስ ኣጽዋር ናይ መጀመርታ ዳግመ ግምት ወዲኡ ኣሎ። እቲ ጸብጸብ፡ ምዕባይ ስልጣን ምቁጽጻር፡ ሓደስቲ መንገድታት ክትትል፡ ከምኡ'ውን ምስ ኢንዱስትሪ ብምስራሕ ናህርን ጽሬትን ምእራም ንምምሕያሽ ሓዊሱ ዝተገብረ ምዕባላታት የቐምጥ።

16. ሃገራዊ ጽንዓት ምህናጽን ድልውነት ህጹጽ እዋን ምምሕያሽን። ኣብዚ ዓመት'ዚ ምስ ህጹጽ ምላሽ ዝተኣሳሰር ለበዋታት መርማሪ ብምትኳር፡ ኣብ ምምሕያሽ ከባብደውን ሃገራውን ምውህሃድ፡ ተራ ምድብ 1 ምላሽ ዝህቡ ሰባት ኣብ ምሕያል፡ ከምኡ'ውን ድሌታት ተቐላሳቲ ነበርቲ ኣብ ውጥንን ድልውነትን ማእከላይ ምዃኑ ምርግጋጽን ኣተኩርና ኢና ሰሪሕና። እዋናዊ ሃገራዊ መምርሕን ንጹር ትጽቢታትን ንመሻርኽቲ ንዝተሓላለኹ ህጹጽ ኩነታት ብኣድማዒ መንገዲ ክምልስ ዝኽእል ዝያዳ ተጻዋርነት ዘለዎ ስርዓት ይድግ። ኣብ ምሉእ 2025 ልዕሊ 2000 መልሲ ዝሃቡ ሰባት ምስቲ ዝተመሓየሽ ሃገራዊ ደረጃታት ጽንዓትን መጽሓፍ ኣምበርን ዝሰማማዕ ሓድሽ ስልጠና ወዲኦም እዮም። ሓሙሽተ (ዝሓየለ መድረኽ ጽንዓት ከባቢ) LRF Trailblazer ከባቢታት ሕጂ ዝተዋደደ ሞዴላት ኣመራርሓ ጽንዓት ይፍትኑ ኣለዉ፤ ኣብ ሓጋይ 2026 ቅድመ ርኽበታት ክቐርቡ እዮም። ንዝተቐልዑ ነበርቲ ምድጋፍ ዝምልከት ዝተመሓየሽ መምርሒ ኣብ ሚያዝያ 2025 ተሓቲሞ፤ እዚ ድማ ብዘዕባ ሕጋዊ ዕማማት ምምሕዳራት ከባቢ ዝምልከት እዋናዊ ትጽቢታት ተሰንዩ እዩ።

ተዛመድቲ ምልክታታትን ሰነዳትን ጎኒ ጎኒ እዚ ጸብጸብ ይሕተሙ ኣለዉ።

17. መንግስቲ ኣብ ቀረብ እዋን ንህንጻትን ጽገናን መዘከርታ ግምቢ ግረንፈል ዘኽእል ሕጊ ከምዘተኣታቱ ኣፍሊጡ። እዚ ዝኸረ ነቶም ህይወቶም ዝሰኣኑ፡ ከምኡ'ውን ነቶም በቲ ዘሕዝን ህይወቶም ንዘልኣለም ዝተቐየረ ክብሪ ዝህብ እዩ። ሰባት ዝዝክሩሉን ዘስተንትኑሉን ኣኸብሮቶም ዝህቡሉን ናይ ክብርን ሰላምን ቦታ ክኸውን እዩ። ከምቲ ናጻ ፓነል ዝመኸሮ፡ ነቶም በቲ ትራጀዲ ኣዝዮም ዝተጸልዉ ናይ ብሕቲ፡ ቅዱስ ቦታ መዘከርታ እውን ክፍጠር እዩ። መንግስቲ ንናጻ ኮሚሽን ዝኸረ ግረንፈል ታወርን ሕብረተሰብን ኣብ ምፍጣር ዝምጥንን ነበሪን መዘከርታ ንምድጋፍ ቃል ኣትዩ ኣሎ፤ እቶም ዝተጸልዉ፡ ከምኡ'ውን እቶም ብዘሕዝን መንገዲ ህይወቶም ዝሰኣኑ፡ ፈጻሞም ከምዘይርሳዕ ምርግጋጽ።

18. መንግስቲ ንማዕቀፍ ፍርያት ህንጻት ንምጥንኻር፤ ከምኡ እውን ዝያዳ ድልዱል፤ ግሉጹን እሙንን ስርዓት ንምርግጋጽን ርኡይ ለውጢ ዝገብር ፕሮግራም የቐርብ ኣሎ። መንግስቲ ነቲ ናይ ህንጻ ፍርያት ጽገና ሓምላይ ወረቐት

ምላሽ ንምሃብ፡ ኣብ ምምሕያሽ ድሕነትን ተሓታትነትን ዘተኮረ ንዱር ፖሊሲታትን ቀዳሊ ስጉምታትን ዘቐመጠ ዳዕዳ ወረቐት ኣሕቲሙ ኣሎ። ሞንግስቲ ጽገና ንምምራሕ፡ ኣብ ሞወዳእታ እዚ ዓመት ካልኣዊ ሕጊ ንምትእትታው፡ ብግዜ ባይቶ ተገዚኡ፡ ንዘይተቐዳደረ ፍርያት ናብቲ ተቐዳደሪ ስርዓት ንምምዳእ ሓፈሻዊ ናይ ድሕነት ጠለብ እውን ይመክር ኣሎ።

19. እዚ ሞንግስቲ እዚ ነበርቲ ኣብ ገዝኦም ውሕስነት ክስምዖም፣ ትጽቢታት ንዱርን ተሓታትነትን ዘለዎን ኢንዱስትሪ ሓላፍነቱ ንምምላእ ዘድልዮ ሓበሬታ ክህልዎን ትኹረት ገይሩ ይቕጽል ኣሎ። እዚ ድማ ንኹሉ ተቐባልነት ዘለዎ ለበዋታት ንምቕራብን ናናይ ትራጀዲ ግረንፈል ታወር ዝመርሖ ውድቀታት ክድገም ከምዘይክእልን ንምርግጋጽን ዘለና ተወፋይነት ዝድግፍ እዩ።